

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

DOI: 10.25140/2410-9576-2020-2(21)-145-154

УДК 330.322.7:338.487(477)

JEL Classification : L83, E22

В. С. Демко, викладач

**ВПЛИВ МУЛЬТИПЛІКАТИВНОГО ЕФЕКТУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ ІНДУСТРІЇ
ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ**

Анотація. Поєднання економічних, соціальних та культурних аспектів розвитку туристичних послуг має невичерпний потенціал прогресу щодо здійснення ефекту взаємодії між іншими галузями економіки, зумовлюючи прискорення обігу капіталу між країнами, відіграючи важливу роль у створенні інфраструктури міжнародного туризму. Тому є актуальним дослідження методологічних підходів оцінки якості системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів туристичної діяльності.

В статті досліджено наукові підходи до проблем розвитку світової індустрії туристичних послуг, досліджено концепції кредитного механізму при взаємодії з принципами фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. Визначено форми розвитку світової індустрії туристичних послуг та приток приватних інвестицій при використанні моделей державно-приватного партнерства та державних програм. Розраховано економічний вплив індустрії туристичних послуг на світову економіку в реальних цінах.

На основі результатів дослідження обґрунтовано необхідність комплексних підходів до системи розподілу залучених коштів в дохідній частині бюджету макrorівня, їх витрачання на інвестиційні потреби туристичного сектора мезо- та макrorівня. Визначено прямий та сукупний ефект мультиплікатора витрат туристичних послуг в ВВП України та світу, враховуючи прямі, непрямі та індуковані чинники впливу на лаг поставок товарів, послуг та зміни прибутку. Запропоновано ефективні форми щодо залучення державних програм та проектів, приватних інвестицій в економіку країни (регіону, міста) та реалізації соціально-значущих проектів на засадах використання державного майна.

Ключові слова: мультиплікативний ефект; індустрія туристичних послуг; інвестиційна діяльність; природно-рекреаційний та культурно-історичний потенціал; світова економіка; експорт туристичних послуг; прибуток від міжнародних туристичних подорожей.

Актуальність теми дослідження. Індустрія туристичних послуг – важлива сфера економіки, інвестиційний розвиток якої є засобом валютних надходжень, забезпечення зайнятості, збільшення внеску в платіжний баланс та ВВП країни, диверсифікації економіки, зростання прибутковості даної сфери та рівня добробуту нації. Поєднання економічних, соціальних та культурних аспектів розвитку туристичних послуг має невичерпний потенціал прогресу щодо здійснення ефекту взаємодії між іншими галузями економіки, зумовлюючи прискорення обігу капіталу між країнами, відіграючи важливу роль у створенні інфраструктури міжнародного туризму. Тому в сучасний час є актуальним дослідження та удосконалення методологічних підходів оцінки якості системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів туристичної діяльності, визначення необхідності посилення заходів мультиплікативного ефекту від фінансової політики для координації міжнародних зв'язків між фінансовими інститутами та об'єднаннями їх фінансових систем для залучення інвестицій в туристичну галузь країн світу.

Постановка проблеми. Малорозвиненість туристичного бізнесу в деяких країнах світу, і України зокрема, обумовлена нестабільним економічним станом через вплив воєнних конфліктів на фінансовий потенціал держав, а відповідно, і, на потенціал туристичних послуг. Це вимагає дослідження методологічного підходу до оцінки якості корпоративної системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності з метою визначення динамічної зміни часового тренду інтегрального мультиплікативного ефекту інвестиційних витрат туристичного сектора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепції кредитного механізму при взаємодії з принципами фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу розглядають Дж. Бартлетт [1], М. Де Лонг Кемп [5], Д. Хокінс та К. Ламуре [19], С. Вуйович, Л. Арсіч [2].

Сучасний стан і динаміка розвитку світової індустрії туристичних послуг досліджують українські науковці, серед яких: В. Гречаник, С. Васильченко [3], Н. Гук [4], Л. Іванова [6], Є. Мілінчук [11], І. Темник [9]; багатоаспектні питання впливу фінансових важелів на реалізацію інвестиційної стратегії світової індустрії туристичних послуг вивчають – А. Кулінська [7], А. Лиманський, Я. Ружковський [9], А. Музиченко [12], В. Полюха [13], М. Рипкович [15].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значний інтерес науковців до механізму організації та функціональності туристичного бізнесу в світі, пріоритетом нашого дослідження є обґрунтування методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо розвитку корпоративної системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів туристичних послуг з метою відновлення природно-рекреаційного та культурно-історичного потенціалу регіонів.

Постановка завдання. Дослідження та оцінка якості світової системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів туристичної діяльності.

Викладення основного матеріалу. Методологічний підхід до оцінки якості системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності передбачає застосування методу експертних оцінок з метою визначення динамічної зміни часового тренду інтегрального мультиплікативного ефекту інвестиційних витрат туристичного сектора. За оцінкою експертів, мультиплікативний ефект інвестиційних витрат туристичної індустрії істотно диференціюється в залежності від країни або регіону і становить від 1,2 до 4,0 [26].

Виокремлення адитивного методологічного підходу ґрунтованого на координації взаємообумовлених зв'язків між фінансовими інститутами, які забезпечують залучення інвестицій в туристичну галузь мають враховувати етапи (підготовчий, аналітичний та заключний) та методи оцінки якості корпоративної системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів індустрії туристичних послуг держав світового рівня, диференційованих за рівнем формалізації обслуговуючих технологій.

Відповідно, комплексне сприйняття якості корпоративної системи фінансового забезпечення спрямоване на обслуговування потоків фінансування інвестиційної діяльності суб'єктів туристичного бізнесу (готелів, туристичних комплексів, кемпінгів, мотелів, пансіонатів, підприємств харчування, транспорту, закладів культури, спорту тощо) та покращення їх привабливості, враховуючи принципи соціальної відповідальності.

Конструктивне співробітництво світових лідерів та суб'єктів туристичної діяльності в економічній, політичній, соціальній та інших сферах для реалізації значущих бізнес-проектів на засадах пріоритетності інтересів держав, їх політичної підтримки, консолідації ресурсів, ефективного розподілу ризиків передбачає державно-приватне партнерство як інноваційну форму залучення фінансових ресурсів у світову індустрію туризму. Використання в світовій практиці контрактної та інституційної моделей державно-приватного партнерства (ДПП) дозволяє підтримувати приватних інвесторів, регулювати та наповнювати бюджети всіх рівнів, підвищувати соціальну відповідальність суб'єктів туристичної діяльності та прискорювати економічне зростання країни.

Розвиток світової індустрії туристичних послуг та притоку приватних інвестицій передбачає використання таких форм за участі держави (Табл. 1):

- пряма державна участь у реалізації великих інфраструктурних проектів в туристичних центрах (транспорт, система водопостачання, електроенергетика) і розвитку об'єктів національного значення (заповідники, національні парки, пам'ятники природи, історії і культури) шляхом концесійних угод і цільового фінансування будівництва об'єктів інфраструктури, проведення природоохоронних заходів, створення спеціальних територій з особливим режимом економічної діяльності;
- стимулювання надходження приватних інвестицій в розвиток об'єктів туристичної інфраструктури (готелі, санаторії, об'єкти розваг) шляхом надання податкових пільг, пільг при купівлі (оренді) земельної ділянки, гарантій для отримання кредитів, зниження комунальних платежів;
- спільне фінансування маркетингових заходів щодо просування туристичного напрямку через національні туристичні організації.
- Використовуючи методіку оцінювання мультиплікативного ефекту від інвестицій, який визначає взаємообумовлений зв'язок між «витрати-випуск» в індустрії туристичних послуг на мезорівні з використанням інформаційних технологій моделі генерації грошей [17] проведемо оцінку впливу мультиплікативного ефекту інвестиційних витрат індустрії туристичних послуг на економіку України (Табл. 2). Так, у 2018 р. прямий внесок даного коефіцієнта склав 1,4% ВВП

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

(або 1,74 млрд. дол. США). Відповідно, сукупний внесок, враховуючи прямі, непрямі та індуковані чинники впливу туристичного сектора у ВВП країни було забезпечено в обсязі 6,46 млрд. дол. США або 5,1% ВВП. До 2026 р. очікуваний ефект зростання прямого внеску від мультиплікатора в ВВП прогнозується на рівні 2,9% або 1,97 млрд. дол. США (1,4% ВВП).

Таблиця 1

Державно-приватне партнерство світової індустрії туристичних послуг

Сфера застосування	Великі інфраструктурні проекти (транспорт, комунікації), об'єкти національного багатства (заповідники, парки)	Об'єкти туристичної інфраструктури (готелі, санаторії, розважальні об'єкти)	Маркетинг туристичного напрямку (цільові ринки та продукти, бренд регіону)
Інструменти ДПП	1. Усунення законодавчих та структурних перепон 2. Підготовка інвестиційних площадок, а також створення координуючих організацій		
	3. Концесії різних видів або передача об'єктів в довгострокове користування на пільгових умовах (лізинг, управління об'єктом) 4. Виділення привабливих територій для розвитку туризму з унікальною концепцією – СЕЗ ТРТ 5. Будівництво транспортної та інженерної інфраструктури за рахунок держави	6. Державні пільги, субсидії, гарантії: пільги з оподаткування та кредитам; пільги за умов оренди та купівлі землі та держвласності; державні гарантії та порука; участь держави в інвестиціях; субсидії на будівництво.	7. Спільне фінансування ініціатив з підвищення конкурентоздатності національного продукту
Приклади	Туреччина: створення курортних комплексів в Белеку та Південній Анталії, 6 терміналів в аеропортах, 1 тунель, 25 доріг та декілька морських портів згідно концесій + СЕЗ ТРТ ПАР: будівництво та експлуатація туристичної інфраструктури в національних парках згідно концесій	Туніс: комплексний розвиток інфраструктури та туристичних об'єктів Парижський Діснейленд: будівництво унікального парку розваг та суміжної інфраструктури	88 країн світу, де діє НТО, серед яких найбільш туристично розвинені: Іспанія, Голландія, Австралія, Нова Зеландія, Канада, Ірландія, ПАР, інші

Джерело: сформовано автором на основі даних [20-25]

Сукупний ефект мультиплікатора витрат туристичних послуг в ВВП України (враховуючи непрямий і стимулюючий вплив лагу поставок товарів, послуг та зміни прибутку туристичного сектора на економіку) в 2018 р. дорівнював рівню 5,3% ВВП та відповідав обсягу туристичного потоку – 3,76 млрд. дол. США. У 2026 р. його зростання прогнозується на рівні 5,4% ВВП та в обсязі 5,46 млрд. дол. США.

Таблиця 2

Вплив мультиплікативного ефекту інвестиційних витрат індустрії туристичних послуг на економіку України

Роки	Прямий у ВВП		Сукупний у ВВП		Прямий у зайнятість	Сукупний у зайнятість
	млрд.дол.США	%	млрд.дол.США	%	%	%
2009	2.57	2.2	9.81	8.4	1.9	7.4
2010	2.74	2.0	10.33	7.6	1.7	6.7
2011	3.35	2.1	12.27	7.5	1.8	6.6
2012	3.63	2.1	13.35	7.6	1.9	7.1
2013	3.81	2.1	14.16	7.7	1.8	6.9
2014	1.97	1.5	7.54	5.7	1.3	5.1
2015	1.30	1.4	5.06	5.3	1.2	4.8
2016	1.52	1.4	5.85	5.3	1.2	4.7
2017	1.64	1.4	6.19	5.2	1.2	4.6
2018	1.74	1.4	6.46	5.1	1.2	4.6

Джерело: сформовано автором на основі даних [14]

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Капітальні інвестиції в індустрію туристичних послуг України (будівництво та модернізацію засобів розміщення, транспортне обладнання, ресторанне господарство, заклади та організацію дозвілля) за період 2009-2018 рр. збільшилися лише в 1,2 рази, а їх частка навпаки мала тенденцію до зменшення, тобто з 0,5% ВВП до 0,27% ВВП (Рис. 1).

Рис. 1. Капітальні інвестиції в індустрії туристичних послуг України

Джерело: сформовано автором на основі даних [14]

Такий негативний динамічний тренд свідчить про нереалізовані напрями фінансовою політикою держави щодо програм розвитку туризму і курортів, неналагодженість туристичних відносин, відсутність можливостей нарощувати капітальні активи для відтворення міжгалузевих зв'язків та розширення обігу фінансових ресурсів, які повинні мати цілеспрямований рух на модернізацію матеріальної бази суб'єктів туристичної діяльності (готелів, туристичних комплексів, кемпінгів, мотелів, пансіонатів, підприємств харчування, транспорту, закладів культури, спорту), створення сприятливих умов збільшення робочих місць тощо.

Відсутність належного фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів туристичної діяльності та пасивність держави у розробці концептуальних підходів щодо форм державно-приватного партнерства в інвестиційній політиці, призводить до зниження темпів розвитку економіки та одержання максимального приросту доходу на одиницю інвестиційних витрат.

Зазначимо, що у 2018 р. прямий внесок мультиплікатора інвестиційних витрат індустрії туристичних послуг у світовому ВВП дорівнював 2750,7 млрд. дол. США (3,2% ВВП), у 2019 р. – 3,6% (або 2849,2 млрд. дол. США), що показує значну активність фінансового обслуговування туристичних потоків галузей (готелів, туристичних агентів, авіакомпанії та інших пасажирських перевезень). Очікується, що даний показник в 2029 р. зросте на 3,6% або до 4065,0 млрд. дол. США (3,5% ВВП) (Рис. 2).

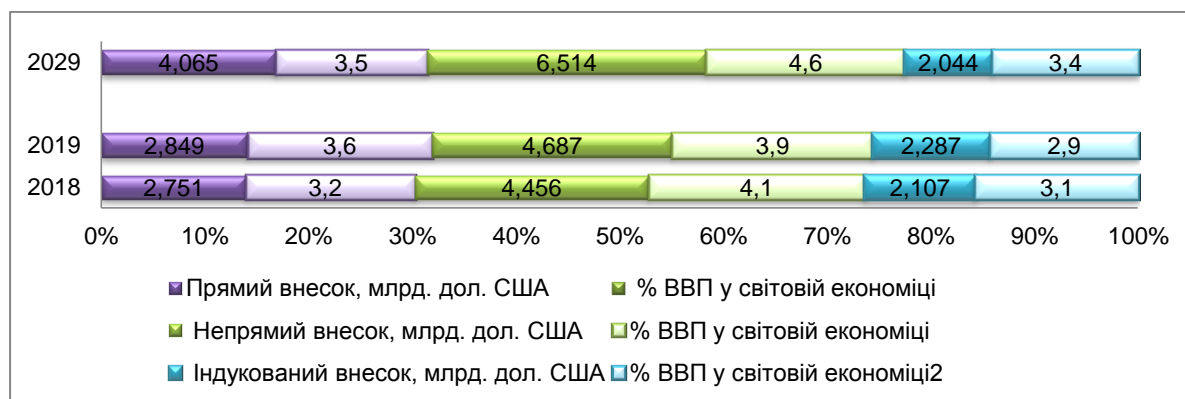

Рис. 2. Прямий внесок мультиплікатора інвестиційних витрат індустрії туристичних послуг у світовому ВВП

Джерело: власні розрахунки автора

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

У 2018 р. загальний внесок мультиплікатора інвестиційних витрат у світовий ВВП (враховуючи прямі, непрямі та індуковані чинники впливу на лаг поставок товарів, послуг та зміну прибутку) дорівнював 8811,0 млрд. дол. США (10,4% ВВП). У 2019 р. він зріс на 3,6%, або до 9127,7 млрд. дол. США (10,4% ВВП). Прогнозується, що в 2029 р. його рівень збільшиться на 3,7%, тобто до 13085,7 млрд. дол. США (11,5% ВВП) (Рис. 3).

Рис. 3. Внесок мультиплікативного ефекту інвестиційних витрат у світовому ВВП (враховуючи прямі, непрямі та індуковані чинники впливу на лаг поставок товарів, послуг та зміни прибутку)

Джерело: власні розрахунки автора

Витрачення коштів іноземними туристами в країні (або експорт туристів) є ключовим компонентом прямого впливу мультиплікатора доходу від інвестицій індустрії туристичних послуг. У 2018 р. сформований туристичний потенціал світових лідерів генерував 1643,2 млрд. дол. США світового експорту туристів, у 2019 р. він збільшився на 4,0%, додатково було залучено прибутку в розмірі 1484,91 тис. дол. США.

Згідно прогнозу, у 2029 р. прибуток від міжнародних туристичних подорожей складе 2096,09 тис. дол. США, що забезпечить збільшення загального ефекту мультиплікатора доходу від інвестицій в сектор туризму на 3,8% та дорівнюватиме 2483,9 млрд. дол. США (Табл. 3).

Таблиця 3

Економічний вплив індустрії туристичних послуг на світову економіку в реальних цінах 2018 р., млрд. дол. США

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2029
1. Експорт туристичних послуг	1327.9	1397.6	1462.4	1498.8	1577.7	1643.2	1708.2	2483.9
2. Внутрішні витрати (включаючи приватні витрати уряду)	3339.5	3427.5	3576.3	3725.8	3906.0	4060.1	4203.8	6031.9
3. Внутрішній попит на туристичні послуги (= 1 + 2)	4667.5	4825.1	5038.7	5224.6	5483.7	5703.4	5912.0	8515.8
4. Закупівлі товарів туристичними постачальниками, включаючи імпортні (ланцюг поставок)	-2461.8	-2537.4	-2618.1	-2706.9	-2836.9	-2952.7	-3062.8	-4450.8
5. Прямий внесок індустрії туристичних послуг у ВВП (= 3 + 4)	2205.6	2287.7	2420.6	2517.8	2646.8	2750.7	2849.2	4065.0
Інші результату впливу (непрямі та індуковані)								
6. Внутрішній ланцюг поставок туристичних товарів	2235.0	2323.6	2427.9	2526.0	2640.0	2730.2	2820.9	4208.1

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Продовження таблиці 3

7. Капітальні інвестиції	750.2	784.3	824.2	850.5	905.0	940.9	982.4	1489.5
8. Державно-приватні витрати	412.4	420.2	433.4	446.1	456.6	472.4	486.3	640.7
9. Імпорتنі товари з непрямих витрат	263.3	264.7	291.6	337.7	374.6	393.8	411.9	476.7
10. Індукований внесок	1270.2	1309.5	1374.7	1422.3	1479.2	1523.0	1576.0	2205.6
11. Сукупний внесок індустрії туристичних послуг у ВВП (= 5 + 6 + 7 + 8 + 9 + 10)	7136.6	7389.9	7772.4	8100.3	8502.2	8811.0	9126.7	13085.7
Вплив на зайнятість								
12. Прямий внесок індустрії туристичних послуг у зайнятість	109985	112291	115297	117336	119627	122891	125595	154060
13. Сукупний внесок індустрії туристичних послуг у зайнятість	281,112	287,040	296,101	303,431	311,703	318,811	328,208	420,659
Інші показники								
14. Витрати на виїзні послуги	1173.3	1291.3	1351.7	1386.8	1445.2	1495.1	1560.9	2200.1

Джерело: власні розрахунки автора на основі даних [10]

Необхідно зазначити, що за 2018-2019 рр. країни світу залучили 1923,2 млрд. дол. США капітальних інвестицій в сектор туристичних послуг. До 2029р. очікується їх щорічний приріст на рівні 4,2%, з метою досягнення обсягу 1499,5 млрд. дол. США (Рис. 4).

Поміж цим, світові лідери туристичної індустрії нагромадили досвід податкового стимулювання іноземного інвестування, і, найбільш поширеними з них є: надання прямої фінансової підтримки, кредитування на пільгових умовах, надання в оренду земельних ділянок під будівництво готельних комплексів на довготривалий термін за мінімальну плату, застосування знижених ставок ПДВ та податку на прибуток, звільнення від оподаткування, застосування методів прискореної амортизації щодо інвестицій у туризмі, звільнення від оподаткування на визначений термін (податкові канікули).

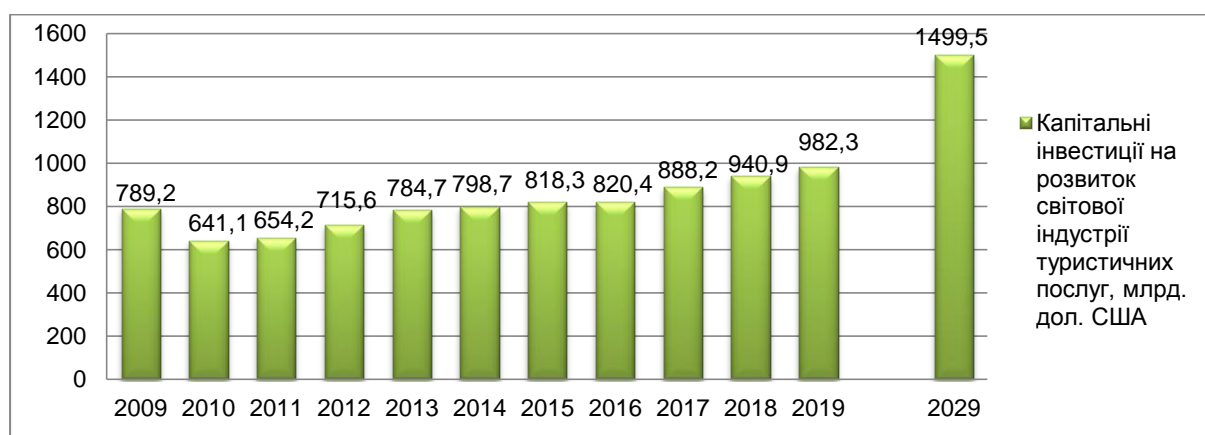

Рис. 4. Обсяг капітальних інвестицій на розвиток світової індустрії туристичних послуг

Джерело: власні розрахунки автора на основі даних [10]

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Так, у Франції політика державного регулювання побудована на дотаціях і позиках підприємницькому сектору з метою стимулювання їх участі в туристичній діяльності. За умови будівництва готелів в районах, де є нестача готельної бази та надлишкові трудові ресурси, держава встановлює премії за участь в будівництві і модернізації готельної мережі, за умови додаткового введення в експлуатацію більш як 50% фонду розміщення. При цьому, згідно національної програми економічного розвитку, державне кредитування капіталовкладень в будівництво готельних комплексів передбачає пільгові умови, терміном на 20 років. Протягом перших двох з половиною років суб'єкти туристичного бізнесу звільняються від виплати кредитних відсотків (для підприємства, що мають сезонний вид діяльності, пільга продовжується до 24 років) [8, с. 115-116].

В Іспанії та Греції приватним інвесторам забезпечений пільговий податковий режим та пільгова ставка амортизаційних відрахувань, що дозволяє зменшити податку з обороту. У Греції ставка ПДВ на розміщення туристів та їх харчування становить 8%, крім того урядом розроблено систему знижок для туристичних фірм, які здійснюють прийом у неsezонний період. Ставки ПДВ від туристичного бізнесу в Польщі також складає – 8%, тоді як для інших видів бізнесу вона дорівнює 23% [18].

У Туреччині діють пільгові тарифами на комунальні послуги, тобто прийнято рішення лібералізації умов здачі в оренду на 49 років неосвоєних земельних ділянок підприємницькими структурами та виконання ними зобов'язань щодо будівництва готелів. На такі цілі видаються безвідсоткові кредити, при цьому суб'єкт туристичної діяльності звільняється від сплати податків на 5 років. Цей досвід перейняли уряди Єгипту та Тунісу. Уряд Кіпру здає землю в оренду з метою стимулювання будівництва нових туристичних об'єктів на 99 років з можливістю продовження оренди на такий самий термін.

Висновки. Зовнішнє та внутрішнє середовище індустрії туризму вимагає якісного рівня фінансового забезпечення, враховуючи фінансово-кредитні та податкові важелі впливу на активізацію інвестиційної діяльності суб'єктів туристичних послуг. Необхідно акцентувати увагу на комплексному підході до системи розподілу залучених коштів в дохідній частині бюджету макрорівня, їх витрачання на інвестиційні потреби туристичного сектора мезо- та мікрорівня. Це сприятиме, як фінансовому забезпеченню державних інвестиційних програм та проектів, так і зменшенню податкового тягаря на суб'єктів туристичної діяльності з метою формування їх власного фінансового потенціалу та інвестиційних ресурсів розвитку.

Пріоритетами ефективних форм державних програм та проектів щодо залучення приватних інвестицій в економіку країни (регіону, міста) та реалізації соціально-значущих проектів на засадах використання державного майна має бути: переорієнтація в умовах кризи виїзних туристичних потоків на внутрішні; створення нових спеціальних економічних зон туристично-рекреаційного типу, реконструкція існуючої рекреаційної інфраструктури згідно вимог світових стандартів; створення системи малого та середнього бізнесу, що забезпечує всебічний розвиток туристичного сектора; усвідомлення необхідності інноваційного розвитку туризму і відпочинку на всіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Бартлетт, Дж. IFC PEP-Тихоокеанський сектор туризму. Діагностичний інструмент підтримки відповідального розвитку туризму. 2011. Отримано з https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/2151/InvestmentWorkbook_4%5B2%5D.pdf.
2. Vujovic, S., Arsic, L., Premovic J. (2018) Фінансування в туризмі: основні моделі фінансування пропозиції проживання. *J Hotel Bus Manage* 7: 185. doi: 10.4172 / 2169-0286.1000185.
3. Гречаник, В. П. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму: Україна та світ / В. П. Гречаник, С.М. Васильченко // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка. – 2008. – № 6. – С. 18–29.
4. Гук, Н. А. Перспективи розвитку туризму у світі та в Україні / Н.А. Гук // Культура народів. Причорномор'я. - 2005. - № 59. - С. 99-100.
5. Де Лонг Кемп, М. Концепція Субсидований кредитний механізм для зменшення впливу туристичних операторів на біорізноманіття Підсумок. Вашингтон: WWF Conservation Finance 2010. <https://ec.europa.eu/environment/emas/takeagreenstep/pdf/TourismBEMP.pdf> [англійською мовою].
6. Іванова, Л. О. Кон'юнктура міжнародного ринку туристичних послуг: нові / Л. О. Іванова // Вісник Хмельницького національного університету. Серія : Економічні науки. - Хмельницький, 2009. - Т. 3. - С. 202-205.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

7. Кулінська, А. Особливості фінансового механізму державного управління суб'єктами невиробничої сфери (на прикладі туристичної галузі в Україні) / А. Кулінська // Ефективність державного управління : збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 18/19. – С. 468-476.
8. Леннон, Дж. Дж., Сміт, Х., Кокерілл, Н., і Треу, Дж. (2006). Бенчмаркінг національних туристичних організацій та агентств: розуміння найкращих показників. (Досягнення в галузі туризму). Elsevier B. V. <http://www.sciencedirect.com/science/book/9780080446578>.
9. Манцо, Г. Г. Оксфордська економіка для Світової ради з питань подорожей і туризму. Економічний вплив 2019 Світ. Отримано з <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2019/world2019.pdf> [англійською мовою].
10. Мілінчук, Є. С. Системний підхід до вивчення основних проблем туризму / Є. С. // Туризм та культурна спадщина. - 2006. - № 2. - С. 154-161.
11. Музиченко, А. С. Державно-приватне партнерство як інститут взаємодії влади та бізнесу / А. С. Музиченко, А. Л. Бержанік // Економічний простір. - 2013. - № 75. - С. 100-108.
12. Полюха, В. Теоретичні основи вимірювання та представлення туристичного продукту в макроекономічних показниках / В. Полюха // Вісник Львівського університету. Серія: Економіка. – 2010. – Вип. 44. – С. 543-551.
13. Подорожі та туризм Економічний вплив 2018 Україна. Світова рада подорожей і туризму. – Режим доступу: <https://www.wttc.org/economic-impact/country-analysis/country-reports/#undefined>.
14. Рипкович, М. П. Фінансове забезпечення розвитку туристичної галузі / М. П. Рипкович // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2014. - № 2. - С. 41–45.
15. Темник, І. О. Умови та фактори розвитку міжнародного туризму [Електронний ресурс] / І. О. Темник // Ефективна економіка. - 2011. - № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
16. Трусова, Н. В. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів світової індустрії туристичних послуг / Н. В. Трусова, Н. С. Танклевская, Т. А. Чернявская, А. С. Пристемский, Д. В. Еременко, В. С. Демко // Журнал Екологічного Управління і Туризму. – 2021. - Том 11 No 4. - С. 890-902. – Режим доступу :<https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/5214>.
17. Філіпс, Дж., Фолкнер, Дж., Хільбрунер, Р., Хокінс, Дональд, Е. (2011). Туристичні інвестиції та фінанси, доступ до стійкого фінансування та капіталу соціального впливу. Сталій туризм: міжнародна співпраця для розробки онлайн-набору інструментів та серії ресурсів. Вашингтон: Міжнародний інститут досліджень туризму Університет Джорджа Вашингтона. – Режим доступу: https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/2151/InvestmentWorkbook_4%5B2%5D.pdf.
18. Хокінс Д. та Ламуре К. (2008). Програми моніторингу ефективності та показники діяльності для сталого туризму. Вашингтон, округ Колумбія: Університет Джорджа Вашингтона. – Режим доступу: <https://business.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs1611/f/downloads/Project-Development-for-Sustainable-Tourism.pdf>.
19. Міжнародний туризм, витрати (%of імпорт підсумку). – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.XPND.MP.ZS?view=chart>.
20. Міжнародний туризм, витрати для пасажирських транспортних виробів (поточний US\$). – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TRNX.CD>.
21. Міжнародний туризм, витрати для виробів подорожі (поточний US\$). – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TVLX.CD>.
22. Міжнародний туризм, виручки (% з повного експорту). – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.RCPT.XP.ZS?view=chart>.
23. Міжнародний туризм, виручки для пасажирських транспортних виробів (поточний US\$). – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TRNR.CD>.
24. Міжнародний туризм, виручки для виробів подорожі (поточний US\$). – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TVLR.CD>.
25. UNWTO приладава Панель Туризму – Інтуїції на ключових показниках діяльності для виїжджаючих за кордон.

UDC 330.322.7:338.487(477)

JEL Classification : L83, E22

V. S. Demko, Lecture

ECONOMIC INFLUENCE OF MULTIPLICATIVE EFFECT OF INVESTMENT CHARGES OF INDUSTRY OF TOURIST SERVICES

Abstract. *The combination of economic, social and cultural aspects of the development of tourism services has the inexhaustible potential for progress in achieving the effect of interaction between other sectors of the economy, leading to accelerated capital turnover between countries, playing an important role in creating international tourism infrastructure. Therefore, it is important to study the methodological approaches to assessing the quality of the system of financial support for investment activities of tourism entities.*

The article investigates scientific approaches to the problems of development of the world industry of tourist services, the concepts of the credit mechanism at interaction with principles of financial maintenance of investment activity of the enterprises of small and average business are investigated. The forms of development of the world industry of tourist services and inflow of

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

private investments at use of models of public-private partnership and the state programs are defined. The economic impact of the tourism services industry on the world economy in real prices is calculated.

Based on the results of the study, the need for integrated approaches to the system of distribution of borrowed funds in the revenue part of the macro-level budget, their spending on investment needs of the tourism sector of the meso- and macro-level. The direct and cumulative effect of the multiplier of tourist services expenditures in the GDP of Ukraine and the world is determined, taking into account direct, indirect and induced factors influencing the lag of supplies of goods, services and changes in profits (cities) and the implementation of socially significant projects based on the use of state property.

Keywords: multiplier effect; tourist services industry; investment activity; natural-recreational and cultural-historical potential; world economy; export of tourist services; profit from international tourist trips.

References:

1. Bartlett, J. (2011). *IFC PEP-Pacific Tourism Sector Diagnostic Tool Supporting Responsible Tourism Development*. Retrieved from https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/2151/InvestmentWorkbook_4%5B2%5D.pdf [in English].
2. Vujovic, S., Arsic, L., Premovic, J. (2018). Financing in tourism. *Basic Sources of Financing the Accommodation Offer*, 7(2), 223-243 [in English].
3. Hrechanyk, V., Vasylychenko, S. (2008). Suchasni tendentsii rozvytku mizhnarodnoho turyzmu: Ukraina ta svit [Current trends in the development of international tourism: Ukraine and the world]. *Visnyk Karpat'skoho universytetu. Seriya: Ekonomika – Bulletin of the Carpathian University. Series: Economics*, 6. Retrieved from http://tourlib.net/statti_ukr/grechanyk2.htm [in Ukrainian].
4. Huk, N. (2005). Perspektyvy rozvytku turyzmu u sviti ta v Ukraini [Prospects for tourism development in the world and in Ukraine]. *Kultura narodiv Chornoho moria – Culture of the Peoples of the Black Sea*, 59, 99-100 [in Ukrainian].
5. De Long Camp, M. (2010). *Concept Subsidized Credit Facility to Reduce the Impact of Tourism Operators on Biodiversity Summary*. Washington: WWF Conservation Finance <https://ec.europa.eu/environment/emas/takeagreenstep/pdf/TourismBEMP.pdf> [in English].
6. Ivanova, L. (2009). Koniunktura mizhnarodnoho rynku turystychnykh posluh: novi realii [The conjuncture of the international market of tourist services: new realities]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytsky National University*, 5(3), 202-205 [in Ukrainian].
7. Kulinska, A. (2009). Osoblyvosti finansovoho mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia subiektamy nevyrobnychoi sfery (na prykladi turystychnoi haluzi v Ukraini) [Features of the financial mechanism of public administration by subjects of the non-productive sphere (on the example of the tourism industry in Ukraine)]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia: zbirnyk naukovykh prats – The Effectiveness of Public Administration: a Collection of Scientific Papers*, 18-19, 468-476 [in Ukrainian].
8. Lennon, J. J., Smith, H., Cockerill, N., & Trew, J. (2006). *Benchmarking National Tourism Organisations and Agencies: Understanding Best Performance*. (Advances in Tourism Research). Elsevier B.V. <http://www.sciencedirect.com/science/book/9780080446578>.
9. Manzo, G. G. (2019). *Oxford Economics for World Travel & Tourism Council. Economic impact 2019 World*. Retrieved from <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2019/world2019.pdf> [in English].
10. Milinchuk, E. (2006). Sistemnyi podkhod k issledovaniyu osnovnykh problem turizma [A systematic approach to the study of the main problems of tourism]. *Turizm i kulturnoe nasledie – Tourism and Cultural Heritage*, 2, 154-161 [in Russian].
11. Muzychenko, A. (2013). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instytut vzaiemodii vlady ta biznesu [Public-private partnership as an institution of interaction between government and business]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*, 75, 100-108 [in Ukrainian].
12. Poliuha, V. (2010). Teoretychni osnovy vymyriuvannya ta predstavleniya turystychnoho produktu v makroekonomichnykh pokaznykakh [The theoretical basis of the measurement and presentation of the tourism product in macroeconomic indicators]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Ekonomika – Bulletin of the Lviv University. Series: Economics*, 44, 543-551 [in Ukrainian].
13. Travel & Tourism Economic Impact 2018 Ukraine. The World Travel & Tourism Council. www.wttc.org. Retrieved from <https://www.wttc.org/economic-impact/country-analysis/country-reports/#undefined> [in English].
14. Rypkovich, M. (2014). Finansova pidtrymka rozvytku turystychnoi haluzi [Financial support for the development of the tourism industry]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, 2, 41-45 [in Ukrainian].
15. Temnyk, I. (2011). Umovy ta faktory rozvytku mizhnarodnoho turyzmu [Conditions and factors of international tourism development]. *Efektivna ekonomika – An Efficient Economy*, 3, 2011. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=499> [in Ukrainian].
16. Trusova, N. V., et al. (2020). Financial Provision of Investment Activities of the Subjects of the World Industry of Tourist Services. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 11(4), 890-902. Retrieved from <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/52141>. DOI [https://doi.org/10.14505/jemt.v11.4\(44\).13](https://doi.org/10.14505/jemt.v11.4(44).13) [in English].
17. Phillips, J., Faulkner, J., Hilbruner, R., Hawkins, Donald E. (2011). *Tourism investment and finance accessing sustainable funding and social impact capital. Sustainable tourism: international cooperation for development online tool kit and resource series*. Washington: International Institute for Tourism Studies The George Washington University. Retrieved from https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/2151/InvestmentWorkbook_4%5B2%5D.pdf [in English].
18. Gutierrez, E., Hilbruner, R., Hawkins, D. E. (2008). *Performance monitoring programs and performance indicators for sustainable tourism*. Washington, DC: George Washington University. Retrieved from <https://business.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs1611/f/downloads/Project-Development-for-Sustainable-Tourism.pdf> [in English].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

---

19. International tourism, expenditures (%of total imports). *data.worldbank.org*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.XPND.MP.ZS?view=chart> [in English].

20. International tourism, expenditures for passenger transport items (current US\$). *data.worldbank.org*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TRNX.CD> [in English].

21. International tourism, expenditures for travel items (current US\$). *data.worldbank.org*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TVLX.CD> [in English].

22. International tourism, receipts (% of total exports). *data.worldbank.org*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.RCPT.XP.ZS?view=chart> [in English].

23. International tourism, receipts for passenger transport items (current US\$). *data.worldbank.org*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TRNR.CD> [in English].

24. International tourism, receipts for *travel items* (current US\$). *data.worldbank.org*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TVLR.CD> [in English].

25. The UNWTO Tourism Dashboard – Insights on key performance indicators for inbound and outbound tourism at the global, regional and national levels. *www.unwto.org*. UNWTO Tourism Dashboard. Retrieved from <https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard> [in English].

Надійшла 18.10.2020

Бібліографічний опис для цитування :

Демко В. С. Вплив мультиплікативного ефекту інвестиційних витрат індустрії туристичних послуг на економіку України. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 2 (21). С. 145-154.

Демко Валентина Сергіївна	викладач, аспірант Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного; https://orcid.org/0000-0001-6456-8795 ; E-mail:valjademko88@gmail.com;
Demko Valentyna Serhiivna	Lecture, Postgraduate Student Dmytro Motorny Tavria State Agrotechnological University, https://orcid.org/0000-0001-6456-8795 ; E-mail:valjademko88@gmail.com.